

A versenysport és telivértetnyésztés jövője

Írta: Őszi Kornél

*

Amikor napról-napra fogy a ló az uccán, az autók milliósámra szaporodnak a világban, nem anakronizmus-e akkor a lóverseny? És mi lesz akkor, ha egyetlen szál lovat sem látunk kocsi előtt, lesz-e akkor is telivértetnyésztés, lesz-e akkor is futtatás?

Még ugyan nem tartunk az Ember Tragédiájának annál a felvonásánál, amikor a legutolsó tórol van szó, egyelőre még vígan folyik nemcsak a telivér, hanem a használati ló tenyésztése is, az idézett kérdésről első pillanatra mégsem mondható, hogy nélkülözné a logikát, az észszerű következtetést, hiszen elvégre ha nincs szükség lóra, mire való akkor tenyészteni, ha pedig nem tenyészünk, ezzel már eldőlt az a kérdés is, hogy kell-e azután még futtatás? Az aggodalmas töprenkedőt megnyugtatom. Nemes és kevésbé nemes négy lábúink lesznek mindenkor, az autók szaporodása pedig, eltekintve attól, hogy földönfutóvá tette szegény konflislovainkat, aligha lesz egyéb hatással a telivérekre életére, mint hogy a Király-díj és Derby-napokon még több autó fog várakozni a versenyter parkja előtt azokra, akik nem akarnak távol maradni minden turfdicsőség forrásától, a kék iszalag küzdőimétől. Hiszem az autók szaporodása, konflislovak siralma nem mátol datálódik, évek óta tűnnek el kedvenceink a pesti kocsiútról és éppen ez a folyamat szülte meg — legalább kalendáriomilag — egy egész világrész bekapcsolódását a telivértetnyésztésbe és a futtatásokba. Jugoszlávia, Görögország, Bulgária csak a háború után kezdett futtatni, sőt már Kemál pasa sincs az egykori perzsa sah álláspontján, akit nem érdekelt, hogy

melyik ló fut jobban a másíknál, sőt ő maga is egyik boldog tulajdonosa az új Törökország egyik jeles versenystállójának, aki még hozzá magyar zsokéval aratta le az új hippi-kus ország trufabérait. De ha mindez az adat sem elégi-tené ki az aggodalmas töprenkedőt a telivértenyésztés és futtatás jövődjéről, hadd jöjjon a „bunkó”: Szovjet-oroszország lókupec ügynökei két év óta egyebet sem tesznek, mint verseny- és tenyészanyagot vásárolnak, tölünk októberben vittek el egy kis sereget, nem is szólva arról, hogy az utóbbi években nálunk felbukkant állítólagos „belga” lókereskedő, mint most kiderül, nem Belgiumba, hanem szovjetéknak vitte ki pályáink kiselejtezett, félbe-maradt hőseit s ezek odakint vígan futtatják őket. Moszkva, Pétervár már megint hangos a futtatás zajlásától és kitálálták annak a módját is, nehogy valaki meggazdagodjék a versenydíjakon: a futtatók a szovjetmésesek, az ő számlájuk javára íródnak a nyert díjak, a zsokék pedig százalékban részesülnek győzelmeik után.

Ha már most nemcsak a régi futtató államokban maradt életben, sőt lendült is a futtatás, hanem még olt is zajlik a turfélet, ahol nem tudták, mi a telivér, minek a jelentése ez? Nyilvánvalóan annak, hogy az autók elszaporodása nem érinti a használati ló örök szükségességét, a félvérre, a remondára minden országnak szüksége van s arra már szovjetek is rájöttek, hogy igazán jó felvert nevelni telivér nélkül nem lehet, a nevelésre való alkalmasságnak pedig nincs más próbaköve, mint a lóverseny.

Az angol után erre mi magyarok jöttünk rá a leghamarabb. Csak ez lehet az oka, hogy egy kis ország néhány évtizeden elől tudott járni a kontinentális államoknak s nemcsak franciát, németet vertünk ott, ahol értünk, hanem magyar lovak győzelmeitől voltak hangosak az angol pályák is s már Kisbér és Kincsem előtt Berzence és társai szereztek diadalokat az akkor még Festetics grófnak, illetőleg a fenéki ménesnek. De nemcsak mi magyarok jutottunk tuda-

lára legelőbb annak, hogy igazi félvértenyésztés nincs telivér nélkül, telivér pedig nincs futtatás nélkül, de még a magyar tenyésztők értették a módját is legjobban a telivérnevelésnek, amint az Angliában élt Batthyány herceg esetéből is tudjuk, aki két apában Galopin-ben és fiában, St. Simonban olyan két gyöngyét adta a telivértenyésztésnek, amelynek vére végigvonul ma egész Európa telivércsaládjain. Mindamellett a legnagyobb kompliment mégis csak a magyar földet érheti: hogy egy kis ország aránylag a maga kis eszközeivel odáig tudott jutni, hogy telivér s épp úgy félvér anyaga az angol után évtizedeken át meg tudta őrizni vezető szerepét a kontinens nagy nyugati államaival szemben is, nem lehet más oka, mint hogy ez az istenáldotta föld jobban ért a tenyésztéshez, alkalmasabb rá, mint bármelyik más humusza az európai kontinensnek.

*

Ha arról akarunk elmélkedni, mit hoz a legközelebbi tíz év a telivértenyésztés és futtatás körül, milyen lesz a képe, ha már az összeomlás utáni idők meghiggadván, ismét rendes kerékvágásába tér a normális időknek, mindenekelőtt a közelmúlttal és a jelenel kell foglalkoznunk. Földünknek a tenyésztéshez való minden adottságával el tudtuk érní, hogy nemes telivéreink ma is legkeresettebb árucikkei nemcsak az európai államoknak, de még eljönnek érte az afrikaiak is. Hogy magának a telivérnek, a verseny-lónak belátható időn belül várható színvonaláról írjunk, mindenekelőtt be kell vallanunk — s ez a vallomás nemcsak a háború és összeomlás utáni időkre, hanem a háborút megelőző évtizedekre is vonatkozik — hogy a telivértenyésztésben nagyon jelentékenyen visszaestünk. Régebben csak ki kellett menni egy lovunknak Hamburgba a német Derbyért s már meg is nyerte, a nemzetközi Baden-Baden nem zajlott le soha magyar győzelmek nélkül, ma már csak a magyar fenomén kísérletezhetik halvány reményével a sikernek. A német már rég elhagyott bennünket és — mit tesz a hadi dicsőség! — az eleddig csenevész olasz tenyésztés olyan páratlan utat futott meg az utolsó három évben, hogy tavaly olasz ló volt az angol pályák legjobb lova,

ezidén pedig a franciákat tisztelte meg az olasz tenyésztés azzal, hogy az eddig legnagyobb német: Oleanderrel együtt derékba törjön eddig lebírhatatlanok hitt turfkarrierüket.

Hogy a ma visszaesésünket mi okozta, nem nehéz kitálni: nem tudtunk importukban konkurálni sem a némettel, sem az olasszal, aminek az lett a szomorú következése, hogy telivéreink nyugati, dúsan hajló piacait elvesztették. Ma sem a német, sem az olasz nem jön hozzánk versenyelőért, telivérpiacunk ma már kelet felé orientál, de ezekben az országokban, ε még a lengyeleket sem vesszük ki, domináns szerep jut a magyar telivérnek. De mert mindennek meg van a kulminációja, nem kétséges, hogy a visszaesés mélypontját immár elértük s már jelentkezik is a telivér egészen a szívárvány — olyan importokban, melyek az utolsó órában értek ide, de talán még nem későn ... A német tenyésztést az állam nagy áldozatai mellett a nagyiparos Weinberg testvérek mentették meg, amikor importálni kezdték elsőosztályú angol telivér kancákat. Egyetlen ilyen kancájuk regenerálta az egész német tenyésztést. Nálunk szintén egy nagyiparos, Dreher Jenő vezet az áldozatokban, az ő importjairól szól most az ének, az erdőháti ménés az a földje az ígértnak, melybe reményeink horgonyát vetjük. Mert már van pár év óta egy egész sor új kancánk, mely alkalmas tenyésztésünk regenerálására — vagyis most már lenne mivel, csak egy a bökkenő, egyelőre még nem jött el az igazi, a — kivel? A magán áldozatkészség ugyan egész sor új ménnel népesítette be a hazai telivér háremeket, de nagyot csak nagy pénzért lehet kapni s itt még a 10.000 font sem bizonyult elég nagynak, mert egyelőre még mindig a mi Pázmánunk, magyar büszkeségünk a messze kimagasló apaménünk. A németek persze tudtak venni egy Flamboyantot, az olaszok egy Captain Cuttlet, ők már bejelenthetik belföldi anyagukat akár a newmarketi árverésre is, még Angliában is megvan a piaca a német és az olasz tclivérnek. Büszke ugyan az angol, de a német Weissdornhoz egy angliai ménésbe mégis el-elsküldik egyik-másik kancájukat. Captain-Cuttle-hoz Itáliába Európa minden részéről küldenének kancákat, ha nem lenne olyan messze az állomáshelye, amint hogy a német Prunus tőlünk Magyarországról is kap partnert — és hol vagyunk ezzel szemben mi? Igaz, az olaszok 20.000 fontot adtak híres ménjükért, de olcsóbb egy Angliában elsőrendűen próbált Captain

Cuttle 20.000 fontért, mint egy Tamar 10.000 fontért. Az „olcsóbb” egyáltalában az, amely kifizeti magát is ami hasznos tőkebefektetés is egyúttal.

Már pedig volt-e valaha jövedelmezőbb tőkebefektetése Magyarországinak — vegyük bár állami életünk akármelyik oldalát — Buccaneernél? A turf dicsőség sokak előtt talán még neim csengő arany, de a mit évtizedeken át a külföldtől félvéreinkért kaptunk, nem mind a Buccaneer érdeme volt a hetvenes, nyolcvanas éveikben? Amikor az angolok észbe kaptak Buccaneer elvesztésén, mindenit elkövettek, hogy visszaszerezzék, de már nem lehetett és az „öreg úr” csaknem a férfikor deléig, 36 éves koráig szerezte a vagyont Kisbéren az államnak és fiai által a falvakban, pusztákon a magyar parasztnak. Az egyetlen Buccaneer talán véletlen is lehet, mondhatná az aggodalmaskodó, de ott van Cambuscan, Duncaster, főleg pedig Bonravista, melynek eladását az angol úgy elsiette, hogy fiának, Cyllene-nek karrierje után nemzeti veszteségnek tartotta minden angol tenyésztő, hogy elkerült Angliából. Sőt Bonavista-kaneákat maguk az angolok vásároltak tőlünk! Olyan nemzeti kincsnél, aminőnek ami gazdáink életében a félvér, a magyar használati ló bizonyult, számottevő befektetés-e akár a legdrágább angol fedező mén ára? . . .

Szóval, ha majd lesz — kivel, akkor belénk költözik újra a remény, hogy még mindent visszacsínálhatunk, amirez abból meríthetünk tápot, hogy egyenlő import-áldozatok mellett mindig a magyar föld lesz az, mely a Kincsemetek és Kisbéreket adja és nem a német, vagy az olasz.

•

De van egy oldala a visszaesésnek, melynek oka nyilvánvalóan élettani kérdésekre vezethető vissza, ami azonban egyetemlegesen áll az egész telivér világra, nemcsak a magyarra. Csakhogy a mienkre hatványozottabb mértékben. A telivértenyésztés ugyanis magasfokú beltenyésztésre van alapítva, nemcsak azért, mert a telivérek Ádámja és Évája, ama bizonyos Godolfm Arabian és Bayerly Turk Mare nem olyan régen éltek, mint az emberi őspár, hanem még inkább azért, mert olyan elméletek kaptak lábra az idők során, hogy nagy egyedek csak közeli beltenyésztés útján szerezhetünk. Miután az igazi telivértenyésztés alig több másfél száz esztendősnél ha sokáig mendégelünk vissza a

pedigrékben, egyszerre csak rátalálunk az elsődöbéli ősökre, Irish Birdcatcherre, Eclipse-re, a híres ménés matronára, Pocahontusra, akárhogy történjen tehát ia párosítás, a végeredmény mégis csak beltenyésztés, mert az egész telivércsalád egyelőre még olyan kicsiny, hogy néhány méneskönyv kötet ki tudja mutatni. Hát még minő beltenyésztés az, amikor teóriák híve unokatestvéreket házasít össze egymással, vagy még közelebbi rokonokat! Nagy beltenyésztésből kétségkívül fakadtak nagy versenylovak, de az sem kétségtelen, hogy az egész világ telivértelenítése satnyul, s hogy a satnyulásnak a mesterségein fokozott beltenyésztés volt az okozója. Mert a biológia törvénye a telivérnél sem lehet más, mint az embernél, az embernél pedig már régen tisztában vagyunk az erősebb fokú beltenyésztés hatásaival.

Köztudott dolog a telivérrel foglalkozók előtt, hogy a hajdani telivér fizikailag másikképpen mutatott, mint a inai. Száz év előtt még vasból volt a telivér is, külleme még egyszer annyi volt, mint a mai s gyakran megesett, hogy egy versenyló egyetlen versenynap délutánján négy versenyben futott, de nem ám 1000—1000, hanem 4—5000 méteren. És nem lett kutyabaja sem, sőt mindegyik versenyben mutatta formáját. Ma? Ha véletlenül olyan ló fut egy versenyben vasárnap, mely szombatom futott, mosolygunk az esélylén és „nyúzónak” nevezzük idomárját, hogy a szegény pára teljesítő képességével ilyen módon visszaél. Azt a sportsmant, aki netán azon töprengene, hogy mikor voltak a telivérek jobbak, ma vagy régen, nyugodtan felszabadíthatjuk töprengése alól: ne kívánja, hogy az idei Derby-nyerő Rabló valahogyan összekerüljön akár csak Przedswittel, egyik ükapjával, mert az idei Derby-nyerő talán most fordulna be az egyenesbe, amikor ükapja már régen megnyerte volna a Derbyt!

A további puhulásnak, satnyulásnak egyetlen ellenszere, ha az importoknál lehetőleg friss, indifferens vér kerüljön az országba, különösen pedig a méneknél. Egész anyakanca állományunk annyira szaturálva van a Kincsem család véréből — de ugyanezen vér dominálja Alice Hawthorn révén az angol méneseket is — hogy el kell kerülni minden olyan párosítást, mely erre a családra újabb beltenyésztést jelentene. Régebben azt mondtuk az olyan pedig-rére, melynek első generációiban nem találtuk meg az egyetlen üdvözítő beltenyésztést, hogy rossz, ma már keressük az ellentétes véráramokat, keressük a friss vért s azt kell

keresni abban az eljövendőben, abban a nagy apaménben is, amelyre a kisbéri ménesben tenyésztésünk regenerálásának feladata vár. Nemes félvér anyagunk ugyan ma is büszkeségünk, de ha megkapjuk azt, akinek jönni kell, akkor nem tudnak kiscigányaink annyi magyar félvért produkálni, amennyiért akár másnap el ne jönnének még a legnagyobb ellenségeink is, azok, akik előtt csak a magyar lónak van nyitva az útja a vámsorompóikon keresztül.

•

És most hogyan képzelem a tenyésztést és versenyzést 10 év múlva? ... Miután az importok, hála a Dreher Jenőnek, meg nem akadnak, tíz év múlva olyan hatalmas gárdánk lesz friss angolvérű kancákból, hogy a mai domináns véráram túltengése addigra elenyészik. Akkor már megint ki merünk menni Hamburgba, Baden-Badenbe, sőt Hazafi, Adulár, Bon Marché módjára Angliába is. Lovtat ugyan még kevesebbet látunk az uccákon, talán egy szálat sem, de a versenysport megint a fénykorát fogja élni. Persze mások a gazdasági viszonyok, háború elfeledve rég, a pesti pálya egy virágzó ország jólétét fogja mutatni Király-díj idején. A mai ötszáz helyett mintegy 1200 ló fog már akkor szaladgálni, Alagon kívül még két tréningpálya lesz, az egyik a pesti versenytéren, a másik Alagon túl Szód mellett; bookmaker központ már rég nem lesz, ellenben 16 könyves fog önállóan működni egy lüktető életű, akkorra már jó kedvű Budapesten. A versenystállók (kissé demokratizálódnak, a méneseik kevésbé, mert föld nélkül nem lehet tenyészteni, ellenben a nagyiparosok, úgy mint a külföldön, itt is belekapcsolódnak a versenysportba s egy-két telivére lesz minden jóra való bankvezérnek is.

— Ha pedig — szólal meg az aggodalmaskodó — az autó kiszorítja a használati lovat is, miután pedig háború több úgy sem lesz többé, remonda sem kell, lesz akkor is tenyésztés, lesz akkor is futtatás? ...

— Ha nem kell többé félvér, nem lesz remonda s nem kell a kocsi elé a magyar jakker, ha megszűnik minden válfaja a használati lónak, akkor is lesz telivértenyésztés, csak azért, hogy futtatás legyen. Mert a telivérnek, a futtatásnak mindig meglesznek a szerelemesei.